

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Raadpleging voor de inzet van extra middelen voor de Indisch-Molukse gemeenschap

Gratiëlla Schippers
Wouter Jacobs
Henri Faun

Zoetermeer, november 2020

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel van het onderzoek	5
1.3	Doelgroep	6
1.4	Methode	6
1.5	Veldwerkperiode	7
1.6	Responsverantwoording	7
1.7	Representativiteit resultaten	8
1.8	Vragenlijst	9
2	Verdeling extra middelen over de bestaande thema's	11
3	Ideeën besteding extra middelen: bestaande thema's van de collectieve erkenning	13
3.1	Scholing en Educatie	13
3.2	Culturele activiteiten	16
3.3	Museale en kennisfunctie	19
3.4	Herdenken en herinneren	23
3.5	Contextgebonden zorg	25
3.6	Pleisterplaats	28
4	Ideeën besteding extra middelen: buiten de bestaande thema's van de collectieve erkenning	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2015 besloot de staatssecretaris van het Ministerie van VWS te komen tot een collectieve erkenning van de Indisch-Molukse gemeenschap in Nederland. Het dient een erkenning te zijn voor wat de gemeenschap tijdens de oorlog in Nederlands-Indië en ook na aankomst in Nederland heeft meegemaakt. De collectieve erkenning van Indisch-Moluks Nederland is de ambitie om de Indische en Molukse identiteit in Nederland te waarderen en de ambitie het Indisch en Moluks erfgoed te verankeren in de Nederlandse samenleving.

De collectieve erkenning van de Indisch-Molukse gemeenschap kent drie gesubsidiëerde pijlers, te weten:

- de Indische Pleisterplaats Sophiahof in Den Haag,
- herdenken en
- contextgebonden zorg.

Hiernaast bevat het programma een flexibele ruimte voor aanvullende projectsubsidies. Bij de invulling van dit flexibele programmeringsdeel is per 1 juli 2018 de Subsidieregeling collectieve erkenning van Indisch en Moluks Nederland opgezet.

In het kader van 75 jaar einde van de Tweede Wereldoorlog heeft de staatssecretaris van het Ministerie van VWS de Tweede Kamer toegezegd de Indisch-Molukse gemeenschap te betrekken bij het voornemen van het Kabinet om na te gaan wat zij extra zou kunnen betekenen voor deze gemeenschap. Het Kabinet heeft inmiddels besloten om een extra bedrag van 20,4 miljoen euro beschikbaar te stellen voor de erkenning van de Indisch-Molukse gemeenschap.

In opdracht van het Ministerie van VWS heeft Panteia een raadpleging uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de behoeften van de brede Indisch-Molukse gemeenschap voor de invulling van deze extra middelen.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is het ophalen van ideeën en behoeften voor de besteding van het extra geld in aansluiting op de collectieve erkenning van de brede Indisch-Molukse gemeenschap in Nederland. Het is hierbij de wens om zoveel mogelijk mensen die behoren tot de doelgroep, in de gelegenheid te stellen om mee te denken over de besteding van de extra middelen en niet zozeer de bedoeling om een perfect representatief beeld te schetsen.

Bij de raadpleging zijn de volgende onderzoeksvragen gehanteerd:

1. Welke (nieuwe) ideeën en behoeften leven er onder de brede Indisch-Molukse gemeenschap voor de besteding van de aanvullende middelen in lijn met de collectieve erkenning?
2. Welke (nieuwe) ideeën en behoeften leven er onder de brede Indisch-Molukse gemeenschap voor de besteding van de aanvullende middelen die afwijken van de collectieve erkenning?
3. Welke overeenkomsten en verschillen van mening zijn er ten aanzien van de besteding van de extra middelen tussen verschillende vertegenwoordigers van de Indisch-Molukse gemeenschap?

1.3 Doelgroep

De Indisch-Molukse gemeenschap is divers en meerstemmig. Wat de mensen binnen deze gemeenschap bindt, is de gedeelde geschiedenis met voormalig Nederlands-Indië. Soms wordt gesproken over de Indische gemeenschap, over de Molukse of Indische gemeenschap of over groepen met wortels in voormalig Nederlands-Indië. Er is niet een term die dit goed kan omvatten. In dit onderzoek wordt de term Indisch-Molukse gemeenschap gebruikt, waarmee bedoeld wordt op de gemeenschap in brede zin.

De doelgroep van het onderzoek betreft dus de brede Indisch-Molukse gemeenschap in Nederland waarbij het gaat om iedereen met wortels in voormalig Nederlands-Indië, die zelf of van wie de voorouder(s) door oorlogsgeweld en naoorlogse ontwikkelingen tot 1967 naar Nederland zijn gekomen.

Binnen het onderzoek is gestreefd naar een brede vertegenwoordiging van deze gemeenschap. Mede vanwege de grote diversiteit van de gemeenschap was het verkrijgen van een representatief beeld niet mogelijk en is derhalve niet het uitgangspunt geweest.

1.4 Methode

Er is geen steekproefkader voor handen waarmee de doelgroep direct kan worden benaderd. Er is daarom gekozen voor een getrapte benadering waarbij eerst het landschap van Indisch-Molukse verenigingen en organisaties en sleutelpersonen met een groot netwerk in kaart is gebracht. Deze organisaties zijn benaderd met de vraag of zij zelf wilden meedoen aan het onderzoek. Vervolgens zijn zij gevraagd om het onderzoek te verspreiden en te promoten onder hun leden en/of netwerk.

Bij het in kaart brengen van de organisaties en sleutelpersonen is gekeken naar een vertegenwoordiging van Indisch en Moluks Nederland in de breedste zin van het woord. Gestreefd is naar een goede spreiding over de verschillende generaties, zowel grote als kleine organisaties en verschillende typen organisaties van verschillende achtergronden. Verder is specifiek gelet op een landelijke spreiding van organisaties.

De inventarisatie is vormgegeven aan de hand van de zogenaamde 'sneeuwbalmethode'. Een eerste lijst van organisaties en sleutelpersonen is aangeleverd door de Ronde Tafel¹. Deze lijst is door Panteia aangevuld na een uitvoerige zoektocht op internet en sociale media (in het bijzonder Facebook). Veel organisaties uit de Indisch-Molukse gemeenschap staan met elkaar in contact en er wordt op websites en Facebook-pagina's verwezen naar andere organisaties uit de gemeenschap. Gedurende het onderzoek zijn ook aanvullende Indisch-Molukse organisaties aangedragen door de telefonische of online respondenten. Organisaties hebben tevens zichzelf aangemeld voor deelname aan het onderzoek n.a.v. de oproep geplaatst door Panteia op de eigen website en sociale media of omdat ze getipt waren door iemand uit het netwerk.

De dataverzameling vond plaats in twee stappen:

---

¹ De Ronde Tafel is een gezelschap van vertegenwoordigers uit de Indisch-Molukse gemeenschap (Indisch Platform, Stichting Indisch Herinneringscentrum, Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945, Pelita en Stichting Moluks Historisch Museum) dat regelmatig met het Ministerie van VWS in gesprek treedt over de collectieve erkenning.

1. Tijdens de eerste stap zijn sleutelpersonen en (voorzitters van) organisaties benaderd uit de Indisch-Molukse gemeenschap voor deelname aan een **online enquête**. Hier betrof het de Indisch-Molukse organisaties en sleutelpersonen verzameld aan de hand van de hierboven beschreven 'sneeuwbal methode'.
2. Voor de tweede stap is aan de benaderde sleutelpersonen en organisaties gevraagd een link naar de online enquête te verspreiden onder hun achterban, bijvoorbeeld via e-mail of sociale media. Op deze wijze is gepoogd om gericht zoveel mogelijk mensen uit de brede Indisch-Molukse gemeenschap te bereiken.

Aanvullend zijn er met 10 sleutelpersonen uit de gemeenschap **telefonische interviews** gevoerd. Hun antwoorden bleken goed aan te sluiten bij de uitkomsten van de online enquête. In dit rapport zijn deze gesprekken gebruikt als context en ter inkleuring van de resultaten uit de online enquête. De respondenten voor de telefonische interviews zijn aangedragen door de leden van de Ronde Tafel. De telefonisch benaderde respondenten zijn voorzitters van uiteenlopende organisaties uit de Indisch-Molukse gemeenschap en waren niet afkomstig van dezelfde organisaties als van de leden van de Ronde Tafel.

1.5 Veldwerkperiode

Het veldwerk van het onderzoek heeft plaatsgevonden in twee 'etappes' en heeft in totaal 8 weken gelopen. Een eerste etappe vond plaats van 18 juni tot en met 1 juli 2020 en een tweede van 17 september tot en met 31 oktober 2020.

Gezien de korte periode van veldwerk bij de eerste meting in juni is besloten de online vragenlijst in september / oktober te heropenen en op deze wijze meer mensen uit de gemeenschap de gelegenheid te geven hun ideeën aan te dragen voor de besteding van het extra geld. De aanvullende telefonische interviews zijn alleen gevoerd gedurende de eerste meting in juni.

1.6 Responsverantwoording

In totaal zijn 157 Indisch-Molukse organisaties en sleutelpersonen benaderd voor deelname aan de online enquête (zie bijlage A2 voor de organisaties). Hiervan hebben in totaal 50 organisaties/ sleutelpersonen gerespondeerd. Dit komt neer op een responspercentage van 32%. Vanuit de achterbannen van deze organisaties/ sleutelpersonen hebben 747 personen uit de Indisch-Molukse gemeenschap de online enquête ingevuld. In onderstaande tabel staat een gedetailleerd overzicht van de totale respons:.

tabel 1 Respons meting 1 en meting 2

	Totaal	
	n	%
Organisaties / sleutelpersonen	50	32%
Achterban	747	onbekend
Totaal	797	onbekend

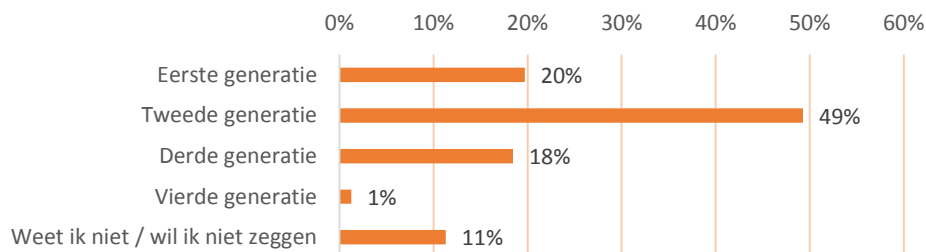
Bron: Panteia, 2020

Ongeveer de helft (49%) van de respons op de online enquête - zowel vanuit organisaties / sleutelpersonen als vanuit de achterban - is afkomstig van de tweede generatie. Vanuit de eerste en de derde generatie komt respectievelijk 20% en 18% van de

respons. Het onderzoek heeft dus de gewenste brede participatie vanuit de verschillende generaties opgeleverd.

figuur 1 Respons online enquête naar generatie

Bron: Panteia, 2020

Gedurende de looptijd van het onderzoek zijn de nodige inspanningen geleverd om de online enquête zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen binnen de gemeenschap. In de eerste plaats is het onderzoek met een nieuwsbericht met oproep voor deelname, gedeeld op de website en sociale media kanalen van Panteia. Naast een eerste e-mail uitnodiging, hebben de betreffende organisaties en sleutelpersonen meerdere herinneringen per e-mail ontvangen voor deelname aan en het uitzetten van de online enquête onder de achterban. In oktober zijn een aantal organisaties en sleutelpersonen nog gericht telefonisch benaderd en aangespoord om de online enquête in te vullen en uit te zetten onder de achterban.

1.7 Representativiteit resultaten

Het onderzoek heeft feedback opgeleverd van een brede vertegenwoordiging van de doelgroep, zowel in de verschillende generaties als vanuit de verschillende achtergronden van respondenten. De gekozen aanpak heeft geleid tot een kwantitatief en kwalitatief goede respons. De gekozen methode maakt dat het niet mogelijk is om te claimen dat de onderzoeksuitkomsten ook exact representatief zijn voor de doelgroep. De onderzoeksopzet en beschikbare informatie zorgen er eveneens voor dat het niet mogelijk is om een gedegen non-response analyse te doen. Ongeveer een derde van de benaderde organisaties heeft meegedaan, twee derde niet. Voor zover kan worden nagegaan verschillen deze twee groepen niet wezenlijk van elkaar.

Naar schatting komt iets meer dan de helft van de respons op de online enquête uit de Indische gemeenschap, rond de 40% uit de Molukse gemeenschap en de overige 5% is gemengd of andere gemeenschap zoals de Papua gemeenschap. Een precieze verdeling hiervan kan niet worden gegeven, aangezien in de online enquête niet specifiek is gevraagd met welke gemeenschap men zich (het meest) identificeert. De schatting is gemaakt door te kijken via welke organisatie of sleutelpersoon de vragenlijst is ingevuld. Hierbij kon niet worden herleid naar individuele personen. Dit zorgt niet voor vertekening van de resultaten. Alle groepen denken op hoofdlijnen hetzelfde over de besteding van de extra middelen. Er is alleen sprake van enige accentverschillen tussen de groepen in hoe er invulling moeten worden gegeven aan de onderwerpen van de collectieve erkenning.

Inhoudelijk leverden de twee metingen (in juni en in september / oktober) geen grote afwijkende resultaten op. De verzamelde ideeën en suggesties lagen grotendeels in dezelfde lijn. Dit versterkt ons in het beeld dat er een goed beeld is verkregen van de ideeën en wensen die spelen in de Indisch-Molukse gemeenschap.

1.8 Vragenlijst

Voor de online enquête is een korte vragenlijst opgesteld met een invultijd van tussen de 5 en 10 minuten. De vragenlijst bestond voornamelijk uit open vragen waar gevraagd werd naar ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning. De volledige vragenlijst van de online enquête is opgenomen in bijlage A1 (eerste meting juni) en A2 (tweede meting september/oktober). De vragenlijst van de eerste en de tweede meting zijn in hoofdlijnen hetzelfde. Bij de tweede meting is er additioneel voor gekozen respondenten te vragen hun gegeven idee in te delen in een van de clusters zoals opgesteld op basis van de antwoorden van de eerste meting.

De telefonische interviews in de eerste fase zijn semigestructureerd afgenomen en werden gevoerd aan de hand van een gespreksleidraad. Deze gespreksleidraad volgde dezelfde onderwerpen en vragen van de online enquête. De telefonische interviews hadden een duur tussen de 30 en 45 minuten.

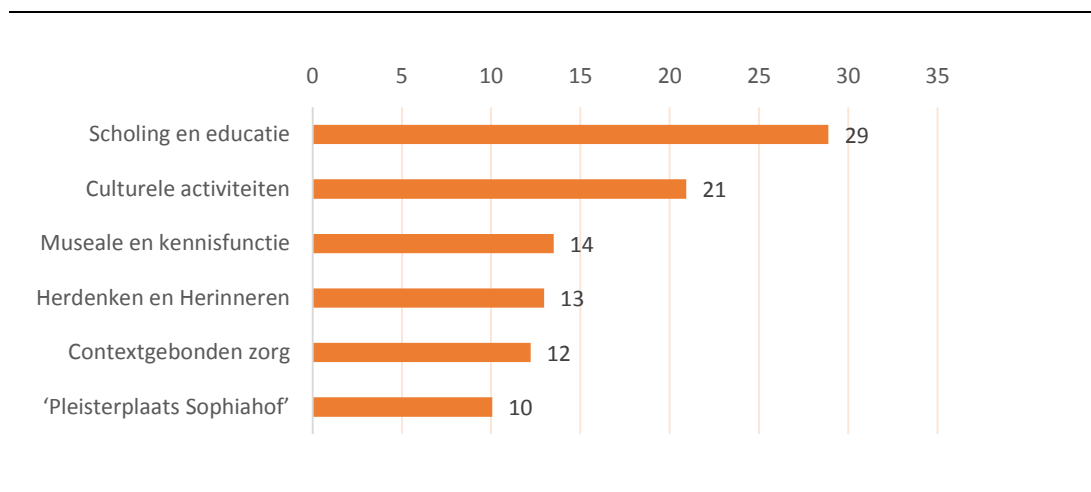

2 Verdeling extra middelen over de bestaande thema's

Aan de respondenten is allereerst gevraagd om aan te geven hoe zij de aanvullende middelen over de bestaande thema's van de collectieve erkenning zouden verdelen. Hiervoor konden zij 100 punten verdelen over de zes thema's. Thema's waar meer van het extra geld naartoe moet gaan, kregen meer punten, en thema's waar minder van het extra geld naartoe moet gaan, minder punten. Respondenten konden er ook voor kiezen om de 100 punten aan één onderwerp toe te kennen of aan geen enkel onderwerp punten toe te kennen².

Onderstaande grafiek toont het gemiddeld aantal punten dat is toegekend aan elk van de thema's van de collectieve erkenning. Te zien is dat 'Scholing en educatie' gemiddeld de meeste punten heeft toegekend gekregen en dus als het belangrijkste wordt gezien voor de besteding van de extra middelen, gevolgd door 'Culturele activiteiten'. In totaal hebben 28 respondenten aangegeven dat er geen extra geld naar de bestaande thema's moet gaan.

figuur 2 Als u mocht kiezen, waar zou het extra geld voor de collectieve erkenning vooral naartoe moeten gaan? Verdeel 100 punten over de onderstaande onderwerpen.- Gemiddeld aantal punten toegekend (n=797)³

Bron: Panteia, 2020

De resultaten van de verdeling van 100 punten over de zes thema's van de collectieve erkenning voor de besteding van de extra middelen is ook uitgesplitst over de verschillende generaties (zie tabel 1). Te zien is dat de verschillende generaties niet wezenlijk van mening verschillen als het gaat om het prioriteren van de thema's. Bij alle generaties krijgt de pijler 'Scholing en educatie' de meeste punten, gevolgd door 'culturele activiteiten'.

² Deze optie is op verzoek toegevoegd gedurende de looptijd van de eerste fase van de enquête.

³ Punten tellen niet exact op tot 100, omdat respondenten er ook voor konden kiezen aan alle zes onderwerpen nul punten toe te kennen.

tabel 2 Als u mocht kiezen, waar zou het extra geld voor de collectieve erkenning vooral naartoe moeten gaan? Verdeel 100 punten over de onderstaande onderwerpen. - Gemiddeld aantal punten toegekend.⁴

	Totaal (n=797)	Eerste generatie (n=157)	Tweede generatie (n=393)	Derde ge- neratie (n=147)	Vierde generatie (n=10)*	Generatie onbekend (n=90)
Scholing en educatie	29	27	29	33	*	25
Culturele activiteiten	21	18	21	20	*	28
Museale en kennisfunctie	14	12	13	15	*	14
Herdenken en Herinneren	13	13	14	12	*	9
Contextgebonden zorg	12	12	13	11	*	12
'Pleisterplaats Sophiahof'	10	13	10	7	*	10

Bron: Panteia, 2020; * te kleine steekproef voor betrouwbare resultaten

In het volgende hoofdstuk gaan we nader in op de concrete suggesties die de respondenten hebben gedaan voor de besteding voor de extra middelen. Daarbij valt op dat er vaak overlap is tussen de onderwerpen. Zo wordt er vaak een link gelegd tussen educatie en culturele activiteiten, bijvoorbeeld door educatie op scholen over (aspecten van) de Indisch-Molukse cultuur. Ook de suggesties voor educatie en museale en culturele activiteiten vertonen overlap, bijvoorbeeld op het gebied van het maken van documentaires, films en/of tv-series over het Indisch-Molukse erfgoed.

⁴ Punten tellen niet exact op tot 100, omdat respondenten er ook voor konden kiezen aan alle zes onderwerpen nul punten toe te kennen.

3 Ideeën besteding extra middelen: bestaande thema's van de collectieve erkenning

In dit hoofdstuk wordt getoond welke ideeën door de respondenten zijn ingebracht langs de lijnen van de huidige thema's van de collectieve erkenning. In de toelichting wordt, waar relevant, extra duiding aan de antwoorden gegeven op basis van de input uit de interviews.

3.1 Scholing en Educatie

Zoals in het vorige hoofdstuk te zien was, wordt de pijler 'Scholing en educatie' als de belangrijkste gezien voor de besteding van het extra geld voor de collectieve erkenning. In deze paragraaf bespreken we de ideeën die zijn geopperd op het gebied van scholing en educatie voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 2. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B1.

Men noemt het vaakst dat er meer aandacht moet komen voor de Indische en Molukse geschiedenis en de geschiedenis van Papua in het onderwijs, vooral in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Hierbij wordt specifiek genoemd dat er meer aandacht moet zijn voor de geschiedenis van Nederlands-Indië vanaf de tijden van de VOC en tot aan de aankomst en het verblijf in Nederland. Er is behoefte aan onderwijs over de geschiedenis van voormalig Nederlands-Indië als een vast en duurzaam onderdeel op scholen. In één van de interviews in fase 1 werd hierover gezegd dat de mate van aandacht aan de Indische en Molukse geschiedenis vooral bepaald wordt door de interesse van de leraar zelf. De geschiedenis kan een duurzamer en belangrijker onderdeel worden door in het geschiedenisonderwijs aan te haken bij de Canon van Nederland, zo werd in enkele van de interviews gezegd⁵.

Verder wordt vaak genoemd dat de geschiedenis van voormalig Nederlands-Indië belicht moet worden vanuit meerdere perspectieven. Niet alleen vanuit het Nederlands perspectief, maar ook vanuit het Indisch, Indonesisch, Moluks perspectief en perspectief van Papua. Er is behoefte aan een completer en eerlijker beeld van de geschiedenis die meer recht doet aan de verschillende perspectieven en ervaringen.

Meer aandacht voor de geschiedenis van voormalig Nederlands-Indië in het basis- en voortgezet onderwijs is ook belangrijk omdat zo de kennis over de culturen niet verloren te laten gaan en het kan worden bestendig bij de jongere generaties.

Er zijn geen opvallende verschillen tussen de generaties Indisch-Molukse Nederlanders voor de besteding van de extra middelen op het terrein van educatie en scholing.

---

⁵ De Canon van Nederland bestaat uit 50 onderwerpen uit de Nederlandse cultuur en geschiedenis. De Canon is ontworpen voor leerlingen van 8 tot 14 jaar in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het is een hulpmiddel voor docenten om onderwerpen voor hun geschiedenislessen te kiezen (www.rijksoverheid.nl).

tabel 2 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning - Scholing en Educatie

	N	%
<p>Meer aandacht voormalig Nederlands-Indië in onderwijs ('Op de scholen meer les geven over voormalig Nederlands-Indië', 'Meer over Indisch-Molukse cultuur in de geschiedenis boeken', 'Een deel van de beschikbare extra middelen zou gebruikt kunnen worden om serieus te proberen de Indische en Molukse geschiedenis in te bedden in het curriculum van het reguliere onderwijs', 'Subsidiëren van activiteiten op de middelbare scholen om daar de kennis over het verleden in Indië waaronder Molukken en Papua te vergroten')</p>	242	42%
<p>Indische en Molukse geschiedenis vanuit perspectief gemeenschap ('Eerlijke weergave van de koloniale overheersing in overleg met Indische/Molukse stichtingen', 'Eerlijke geschiedenis', 'Koloniale geschiedenis vanuit meerdere perspectieven', 'Geschiedenis vanuit oogpunt gemeenschap')</p>	97	17%
<p>Algemeen: meer aandacht geschiedenis voormalig Nederlands-Indië ('Er zou meer bewustwording gecreëerd moeten worden over de Geschiedenis van West Papua', 'Aandacht besteden aan de geschiedenis van de Molukse KNIL militairen in voormalig Nederlands-Indië', 'Veel betere en duidelijkere voorlichting hoe Nederland verbonden was met Indonesië')</p>	82	14%
<p>Meer aandacht Indische en Molukse cultuur (eetcultuur, muziek, sport en dans) ('Meer aandacht besteden aan cultuur op scholen', 'Gebruik de Indische eetcultuur om de geschiedenis te laten herleven', 'Pencak silat breder uitdragen in de nauw verbonden samenleving; Sport, cultuur en persoonlijke ontwikkeling komen hierin samen', 'Pencak Silat is een van de oudste en tegelijkertijd minst erkende uitingen van de Indisch Molukse cultuur', 'Workshops muziek, dans, Indische/Molukse schilderkunst, materiele cultuur, Indo-taal Petjok, Moluks')</p>	39	7%
<p>Evenementen, theater, lezingen, publicaties ('Door Indische dagen/evenementen te organiseren om zo de jonge generatie Indische nazaten te bereiken', 'Schrijf workshops, boekpresentaties', 'Historische feiten in spelvorm laten beleven. Rollenspel in de vorm van theater met of zonder poppen. Diashow laten maken met illustraties van internet of Foto's uit eigen archief', 'Publicaties om bij te dragen aan kennis over koloniale geschiedenis, met name betreffende de beeldvorming van deze koloniale geschiedenis')</p>	25	4%
<p>Focus op jonge generaties ('De jeugd heeft de toekomst, daarom is het belangrijk is het Indisch en Moluks erfgoed niet uit te laten sterven', 'Meer activiteiten bv via Sophiahof voor jongeren 4e/5e generatie over waarom Indische en Molukse voorouders naar Nederland zijn gekomen', 'Educatie traject voor jongeren en jongvolwassenen')</p>	21	4%
<p>Taallessen Bahasa-Indonesia, Moluks Maleis ('Bahasa Indonesia aan ieder Moluks-Indische nazaten. Eerste generatie kans bieden het te onderwijzen. Laat je taal niet verloren gaan')</p>	16	3%

Educatieve initiatieven in Indonesië, Molukken

('Hulp aan Stichtingen die zich inzetten voor educatie, zorg/gezondheid/voorlichting en kennisoverdracht aan de bevolking op de Molukken')

7

1%

Anders

('Molukse jongeren stimuleren opleidingen af te maken', 'bewustwording creëren bij jongeren en volwassenen', 'Steun aan wetenschappelijke artikelen in tijdschriften', 'Over de groep "Spijtoptanten" is nog nauwelijks iets bekend. Onderzoek onder deze groep zou materiaal opleveren die gebruikt kan worden t.b.v. Scholing & Educatie')

48

8%

Totaal**577**

Bron: Panteia, 2020

3.2 Culturele activiteiten

Na 'Scholing en educatie' wordt de pijler 'Culturele activiteiten' het hoogst gewaardeerd voor de besteding van het extra geld voor de collectieve erkenning. In deze paragraaf bespreken we de ideeën die zijn genoemd op het gebied van culturele activiteiten voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 3. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B2.

Cultuur kan op allerlei manieren worden erkend en overgebracht. Initiatieven op het gebied van muziek, dans en zang worden het vaakst genoemd. Voorbeelden hiervan zijn Indische of Molukse festivals, dansoptredens, het promoten van Indische en/of Molukse muziek en artiesten, maar ook het samenbrengen van Nederlandse en Indische en/of Molukse artiesten bij evenementen als 'brugfunctie' tussen beide culturen. Andere manieren die geregeld zijn genoemd, zijn de bekende pasar malams, Tong Tong Fair, theatervoorstellingen met aandacht voor de cultuur en/of geschiedenis, sport (Pencak Silat⁶), documentaires, tv-series en kunst.

Vaak wordt ook in het algemeen genoemd dat het belangrijk is dat er aandacht blijft voor de Indische en Molukse cultuur en de activiteiten die daarbij horen. De gemeenschap maakt al lang deel uit van de Nederlandse samenleving en het is een verrijking van de Nederlandse cultuur. Daarbij hangen cultuur en educatie nauw met elkaar samen. Het overbrengen van cultuur heeft ook een educatieve functie en is van belang voor wederzijds begrip en verbinding.

Culturele activiteiten in de vorm van 'muziek, dans en zang' worden vaker genoemd door de eerste generatie Indisch-Molukse Nederlanders dan de tweede en de derde generatie. De eerste generatie noemt ook vaker activiteiten op het gebied van theater. De tweede en derde generaties noemen juist vaker dan de eerste generatie activiteiten rondom multimedia, zoals een documentaire, een film of tv-serie. Verder zijn er geen opvallende verschillen tussen de generaties op het gebied van culturele activiteiten.

---

⁶ Indonesische vechtkunsten

Tabel 3 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning – Culturele activiteiten

	N	%
<p>Muziek-, dans- en zangactiviteiten</p> <p>(‘Promoten van Indisch/Molukse muziek’, ‘Molukse eilanden festival, laten zien d.m.v. zang en dans en poëzie wat het cultureel erfgoed is’, ‘Jongelui meer muzikaal een podium geven gerelateerd aan één onderwerp over ons erfgoed’, Verbinden in muziek: vanuit het verleden en hedendaags. Singer-songwriter activiteiten, leren om zelf gevoel en expressie en geschiedenis te delen in lied’, ‘Aandacht voor IndoRock’, ‘Een pop-musical omtrent en rondom de proclamatie van de RMS’)</p>	78	16%
<p>Algemeen: culturele activiteiten belangrijk</p> <p>(‘Meer culturele activiteiten’, ‘Meer erkenning voor onze cultuur’, ‘Belangrijk dat cultuur behouden wordt, getoond wordt en doorgegeven wordt’, ‘Meer aandacht voor de Papoea cultuur op culturele evenementen, een eigen Papoea museum’, ‘De culturele activiteiten moeten gericht zijn op kennisname van het culturele erfgoed van de Indische-Molukse gemeenschap, liefst vanuit het perspectief van beide gemeenschappen. diversiteit en inclusief’)</p>	61	12%
<p>Sport: Pencak Silat</p> <p>(‘Sportfonds Pencak Silat’, ‘Pencak Silat scholen stimuleren’, ‘Promoten en ondersteunen culturele uitingen uit Indonesië. Goed voorbeeld is pencak silat, waarin de Indonesische cultuur is ingeweven’)</p>	59	12%
<p>Indische en Molukse literatuur, kunst, musea</p> <p>(‘Het ondersteunen van tentoonstellingen die over de Indische/Molukse gemeenschap/geschiedenis gaan’, ‘Erkenning van het erfgoed van de beeldende kunst, ontwerpen, muziek en literatuur van kunstenaars met een Indisch/Molukse achtergrond als een aanvulling en onderdeel van het Nederlands erfgoed’)</p>	59	12%
<p>Evenementen, pasar malam, bijeenkomsten</p> <p>(‘Landelijk in de bibliotheken culturele evenementen organiseren’, ‘Tong Tong Fair moet blijven bestaan, maar ook de verschillende pasar malams in heel Nederland’, ‘Bijeenkomsten om historie door te geven’)</p>	48	10%
<p>Theater</p> <p>(‘Voorstelling geschiedenis Molukken’, ‘Voorstelling van Molukse en Indische theatermakers’, ‘Mooi toneelspeel, betreft erfgoed Nederlands-Indië in de jaren 1900’, ‘Voorstellingen die invoelbaar maken wat de dilemma's van de Nederlands Indische en Molukse mensen waren/zijn. Ook een voorstelling over de politionele acties, maar dan wel een die vooral respectvol is naar de uitgezonden militairen. Ze hebben recht op herstel van hun beschadigde imago’)</p>	41	8%
<p>Documentaires Indische en Molukse erfgoed, geschiedenis</p> <p>(‘Films en documentaires over het Nederlands-Indische oorlogsverhaal 1942-1949’, ‘Een goed gemaakte serie op Netflix over verschillende generaties Indische Nederlanders’, ‘Documentaires over Indisch / Moluks verleden’, ‘Films, documentaires en debatten met Moluks-Indisch gerelateerde thema's’, ‘Over de jongere generatie Indische musici en de Indische jazzmuzikanten is niets bekend. Voorstel is om over deze groepen een documentaire te maken’)</p>	36	7%

Culturele activiteiten in relatie tot educatie		
('Activiteiten waarbij educatie gemixt wordt met culturele aspecten en geschiedenis', 'Meer over onze cultuur op scholen')	31	6%
Culturele activiteiten jongere generaties		
('Meer cultuur overdracht aan jongeren zoals de taal en kennis binnen Molukse gemeenschappen', 'Ook cultuurontwikkeling en niet alleen cultuurbehoud. Dus inzetten op de jonge generaties, de jeugd, waarmee je investeert in de toekomst', 'Richt activiteiten meer op de derde generatie')	30	6%
Ondersteuning Indische en Molukse organisaties		
('Ondersteuning van Indische organisaties die de overdracht in stand houden', 'De stichtingen in de Molukse wijken laten voortbestaan')	17	3%
Evenement 70 jaar Molukkers in Nederland, 25 april RMS-dag	10	2%
Anders		
('Culturele uitwisseling met Molukkers in Indonesië', 'Bevorderen van groepen om zich te manifesteren')	25	5%
<i>Totaal ideeën</i>	<i>495</i>	<i>100%</i>

Bron: Panteia, 2020

3.3 Museale en kennisfunctie

In deze paragraaf bespreken we de ideeën die zijn genoemd op het gebied van de bestaande pijler van de collectieve erkenning 'Museale en kennisfunctie' voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 4. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B3.

Aandacht voor de Indische en Molukse cultuur bij tentoonstellingen en musea in het algemeen wordt het meest genoemd. De ideeën variëren hierbij van het krijgen van een structurele plek binnen grote en bekende musea in Nederland en meer Indische en Molukse musea verspreid over Nederland tot aan financiële steun voor musea over de geschiedenis van Nederlands-Indië.

Vanuit de Molukse gemeenschap wordt ook geregeld genoemd dat er meer aandacht moet zijn voor de Molukse geschiedenis binnen musea, zoals het actueel houden van Moluks Historisch Museum en het in stand houden van het Moluks cultureel erfgoed.

Educatie komt ook duidelijk naar voren binnen het onderwerp museale en kennisfunctie, met geregeld geopperde ideeën voor initiatieven die in samenhang zijn met educatie. Een voorbeeld hiervan zijn virtuele lessen in het onderwijs van conservatoren van het reeds gesloten Bronbeek museum.

Musea worden nog vaak als 'stoffig' gezien en niet aantrekkelijk voor de jongere generatie of de gemeenschap in zijn geheel. Geopperd worden ideeën om de musea toegankelijker, moderner en aantrekkelijker te maken, niet alleen voor de jongere generatie maar voor iedereen, door bijvoorbeeld activiteiten op het gebied van de Indische en/of Molukse keuken en muziek in te zetten. Het ontwikkelen van een digitaal kennisplatform kan ook helpen om beter aan te sluiten bij de jongere generatie.

Een ander aspect wat veel wordt genoemd zijn het maken van documentaires, films, publicaties over het Indisch en Moluks erfgoed, alsmede de cultuur en historie.

Ideeën voor specifieke aandacht voor de Molukse geschiedenis en cultuur worden vaker genoemd door de derde generatie dan de tweede en de eerste generatie. Dit kan ook komen door een oververtegenwoordiging van Molukse respondenten binnen deze generatie. Er zijn verder geen opvallende verschillen tussen de generaties betreft de genoemde ideeën voor activiteiten op het gebied van museale en kennisfunctie.

tabel 4 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning – Museale en kennisfunctie

	N	%
<p>Algemeen: aandacht voor Indisch-Molukse cultuur / geschiedenis (in musea)</p> <p>(‘Vaste tentoonstellingen over het Molukse en Indische erfgoed opzetten’, ‘Integreer Indisch en Moluks erfgoed in bestaande Nederlandse musea’, ‘Tentoonstellingen in grote musea, veel aandacht krijgend’, ‘Subsidies voor musea voor Indische Molukse geschiedenis’, ‘Speciale programma’s over de geschiedenis van Nederlands-Indië in Museum Sophiahof’, ‘Exposities over diverse onderwerpen uit de geschiedenis van Nederlands-Indië’, ‘Permanente tentoonstellingen van Moluks/Indische geschiedenis en deze meer onder de aandacht brengen bij aankondigingen van culturele evenementen zoals de Uitmarkt’)</p>	128	42%
<p>Specifiek aandacht Molukse geschiedenis / cultuur</p> <p>(‘Moluks Historisch Museum uitbreiden’, ‘Instandhouden Moluks cultureel erfgoed en kennis overdracht’)</p>	35	12%
<p>Educatieve initiatieven</p> <p>(‘Verbinding canon van Nederland’, ‘Meer uitleggen in kennis’, ‘Een mobiele bus langs scholen met onze geschiedenis’, ‘Nu Bronbeek voor enkele jaren is gesloten zou ik graag zien, dat de conservatoren mede wordt ingezet voor digitale virtuele lessen voor het onderwijs’, ‘Exposities en educatieve (museale) projecten en publicaties’)</p>	34	11%
<p>Documentaires, film, tv, fotografie</p> <p>(‘Documenteren van de periode 50-65 omtrent inburgering Indische migranten; podcast, film, print’, ‘Het meer zichtbaar maken van de toegankelijkheid van het koloniale erfgoed door media en publicaties’, ‘Een tijdschrift dat aandacht besteed aan deze historie met kritische en goed geschreven en onderbouwde artikelen over de diverse koloniale en culturele onderwerpen die aan dit onderwerp raken’)</p>	22	7%
<p>Initiatieven gericht op jongere generaties</p> <p>(‘Tentoonstellingen in bestaande instituties laten verzorgen door jongeren uit de gemeenschap’, ‘Toegankelijk maken voor scholieren/studenten’)</p>	15	5%
<p>Initiatieven vanuit perspectief Indische en Molukse Nederlanders</p> <p>(‘Tentoonstelling vanuit Indisch/Moluks perspectief’, ‘Inclusieve geschiedschrijving dan wel geschiedschrijving vanuit het perspectief van de Indische cultuur’)</p>	14	5%
<p>Musea modern, gevarieerder</p> <p>(‘Blijvende vernieuwing van onderwerpen en exposities. Niet zo statisch meer, maar aansluiten bij de tijdgeest’, ‘Het museum opnieuw inrichten met de tijd’, ‘het stof-fige imago wegpoetsen’)</p>	13	4%
<p>Aandacht voor hedendaagse Indische en Molukse talenten / kunstenaars</p>	12	4%

Digitalisering (historische) kennisbronnen

('KNIL archieven online', 'Het digitaliseren van het Tjengkeh archief. Tjengkeh was in de jaren 80 een Moluks jongerenblad')

7

2%

Anders

('Aandacht voor de oorsprong en interactie met het huidige Indonesië', 'Voor de nazaten van de 1e generatie gratis toegang', 'Samenwerking met Indonesische musea', 'Uitwisselingsprogramma van hedendaagse kunst')

23

8%

Totaal ideeën

303

100%

Bron: Panteia, 2020

3.4 Herdenken en herinneren

In deze paragraaf worden de genoemde ideeën en behoeften besproken op het gebied van de bestaande pijler van de collectieve erkenning 'Herdennen en herinneren' voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 5. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B4.

Het meest genoemd zijn algemene opmerkingen dat het belangrijk is te blijven herdenken en herinneren. Niet alleen voor het waardig herdenken van alle oorlogsslachtoffers, maar ook om de Indisch / Molukse geschiedenis en de herinneringen aan voormalig Nederlands-Indië levend te houden.

Verder wordt geregeld genoemd dat er specifiek meer aandacht moet komen voor de Molukse herdenkingen zoals 70 jaar Molukkers in Nederland (21 maart 2021) en op 25 april voor het uitroepen van de Republiek der Zuid-Molukken (RMS). Hiermee kan volgens een van de geïnterviewden een inhaalslag worden gemaakt bij de Molukse gemeenschap en worden gewerkt aan verbinding en dialoog tussen de Molukse gemeenschap en de rest van Nederland.

Het hebben van een monument wordt door meerdere respondenten gezien als belangrijk voor de gemeenschap, ter nagedachtenis van de gevallen en erkenning van hun geschiedenis. Vanuit de Molukse gemeenschap wordt geregeld een monument aan de Lloydkade in Rotterdam genoemd, de plek waar de eerste Molukkers in 1951 in Nederland aankwamen.

De herdenking van 15 augustus is belangrijk voor de Indische en Molukse gemeenschap. Het wringt volgens enkele geïnterviewden dat de herdenking van 15 augustus aanzienlijk minder (media)aandacht krijgt dan de herdenking van 4 mei, terwijl het in Nederlands-Indië toen nog maanden heeft geduurd voordat de Japanners capituleerden. In een aantal gemeenten vindt op 15 augustus een herdenking plaats. Maar, zo zegt één van de geïnterviewden: "daar is vanuit de gemeenten bijna geen geld voor en wordt vaak gedaan vanuit subsidies die 'links en rechts' bij elkaar worden gehaald." Gemeenten hebben de herdenking van 4 mei veelal overgedragen aan stichtingen die uitsluitend de 4 mei herdenking doen. Bij de gemeentelijke herdenkingen van 4 mei zou volgens de respondenten ook aandacht moeten zijn voor de gevallen in het verre Oosten. Het helpt ook als de koning elk jaar (in plaats van eens in de 5 jaar) aanwezig is bij de herdenking van 15 augustus, net als bij de herdenking van 4 mei.

Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de generaties in de aangedragen ideeën voor de pijler herdenken en herinneren of de aantallen zijn te klein om hier conclusies aan te verbinden.

tabel 5 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning – Herdenken en herinneren

	N	%
Algemeen: herdenken belangrijk		
('Altijd blijven herdenken', 'Mag niet vergeten worden', 'Terugkerend momenten om stil te staan bij de geschiedenis, en bewust te zijn van een tijd wat niet meer terug mag komen maar nooit vergeten mag worden', 'Het op gepaste en waardige wijze gedenken van de oorlogs- geweldsslachtoffers', 'Het verhaal moet altijd doorverteld worden. De herinnering aan ons Indië moet blijven voortbestaan. Niet alleen voor ons maar ook voor de volgende generaties')	99	32%
Herdenking RMS-dag 25 april; 70 jaar Molukkers in Nederland; Molukse herdenking		
('Erkenning van de op 25 april 1950 uitgeroepen Republiek der Zuid Molukken (R.M.S.), 'Nationale herdenking op 25 april', 'Herdennen dat het op 21 maart 2021 zeventig jaar geleden is dat de eerste Molukkers, KNIL militairen en hun gezinnen op dienstbevel in Nederland aankwamen voor een tijdelijk verblijf')	36	12%
Monument, (stand)beeld		
('Landelijk Moluks Monument aan de Lloydkade in Rotterdam', 'Bijdrage aan monumenten ter nagedachtenis van de geschiedenis')	31	10%
Focus op jongere generaties bij herdenken		
('Belangrijk voor jongere generaties', 'Jeugd betrekken bij herdenken')	27	9%
Herdenking 15 augustus 1945		
('15 augustus levend houden door duidelijk te maken dat deze datum voor de Indisch/Molukse samenleving belangrijk is', '15 augustus mogen we nooit vergeten en blijven herdenken')	20	6%
Educatie t.a.v. herdenken		
('Om adequaat te kunnen herdenken en herinneren dient m.i. eerst de geschiedenis juist en volledig in kaart gebracht te worden, met name in basis educatie en voortgezet onderwijs', 'Betere duidelijkere lessen over hoe het werkelijk was')	19	6%
Documentaires, film, tv, media		
('De tijd van 75 jaar op video terug kijken en herinneren', 'Podcast waarbij jongeren worden uitgedaagd hun identiteit te manifesteren', 'Filmpjes over 75 jaar bevrijding van Nederland over Nederlands-Indië', 'Via media duidelijk lanceren')	19	6%
Inclusieve herdenking		
('Veel meer betrekken bij nationale herdenkingen', 'Indië herdenking, 4 en 5 mei, Molukse nationale dag vooral in verbinding met 75 jaar vrijheid Nederland, niet los van elkaar')	15	5%
Ondersteuning lokale organisaties / herdenkingen	12	4%
Herdenking 4 en 5 mei	4	2%
Anders		
('Meer aandacht voor Birma-lijn', 'Denktank vormen over herdenken 2.0 nu de eerste generatie er niet meer is', 'Niet altijd dezelfde sprekers bij een herdenking')	30	10%
Totaal	308	100%

Bron: Panteia, 2020

3.5 Contextgebonden zorg

In deze paragraaf komen de genoemde ideeën en behoeften aan bod op het gebied van de bestaande pijler van de collectieve erkenning 'contextgebonden zorg' voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 6. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B5.

Op het gebied van contextgebonden zorg worden vooral veel algemene en bevestigende opmerkingen gegeven dat deze cultuurspecifieke zorg erg belangrijk is voor Indische en Molukse ouderen. Hoe ouder men wordt, hoe prettiger mensen zich voelen rondom hun eigen cultuur en mensen die iets begrijpen van hun verleden.

Voor de besteding van de extra middelen noemen respondenten onder andere het doen van (extra) investeringen in een cultuurspecifieke scholing van de zorgverleners. Bijvoorbeeld door het inhuren van trainers van cultuurspecifieke zorg, het instrueren van personeel op de culturele en traumatische achtergronden van de ouderen of via training in workshops. Aanvullend hierop wordt door een respondent genoemd dat er speciale aandacht dient te gaan naar dementie in relatie tot de gevolgen van migratie en oorlogstrauma's.

In een ander interview werd aangegeven dat cultuurspecifieke zorg niet alleen van belang is voor ouderen in de specifieke Indisch-Molukse verzorgingstehuizen, maar ook voor Indische en Molukse ouderen in andere instellingen. Bovendien wordt cultuurspecifieke zorg niet alleen als relevant gezien voor de eerste generatie. Ook de tweede generatie Indische en Molukse ouderen hebben geleden onder de trauma's van hun ouders en hebben baat bij en behoefte aan cultuurspecifieke zorg.

Naast een cultuurspecifieke zorg wordt genoemd dat in verzorgingstehuizen oog moet zijn voor het welzijn van de ouderen door aandacht aan hun cultuur. Dit kan door uiting te geven aan de Indische en Molukse keuken, liederen, muziek en films over Nederlands-Indië van voor de oorlog.

Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de generaties in de aangedragen ideeën voor de pijler contextgebonden zorg of de aantallen zijn te klein om hier conclusies aan te verbinden.

tabel 6 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning – Contextgebonden zorg

	N	%
<p>Algemeen: contextgebonden zorg belangrijk ('Zorg voor mensen die nog steeds last hebben van het ondervonden leed', 'Faciliteren en subsidiëren Indische ouderenzorg', 'Heel belangrijk is dat de mensen uit de tropen hier mogen genieten volgens hun normen en waarden', 'Binnen zorg rekening houdend met culturele achtergrond en afkomst. In zorg meenemen')</p>	71	31%
<p>Contextgebonden training van zorgverleners belangrijk ('In de verzorgingshuizen zoveel mogelijk personeel instrueren over de achtergronden van de bewoners die ze moeten verzorgen', 'Investeren in gastsprekers of gastdocenten (zpz-ers) die training cultuurspecifieke zorg kunnen geven')</p>	33	15%
<p>Meer contextgebonden zorg / extra ondersteuning ('Er moeten meer zorginstellingen voor Indische ouderen komen waar er lotgenoten wonen en verzorgers die begrijpen waar er behoefte naar is', 'Meerdere verzorgingstehuizen gericht op Indische Molukse roots', 'Molukse ouderen op hun gewenste manier opvangen dicht bij hun familie. Moluks/ Indische huizen zijn er nog te weinig waardoor je maken krijgt met te grote afstanden voor familiebezoek')</p>	29	13%
<p>Contextgebonden zorg ook voor 2e (en 3e) generatie ('Aandacht voor zorg voor mensen die nog met trauma's zitten over wat ze hebben meegemaakt. Ook voor de generatie er na, die met deze verhalen behept zijn en er last van ondervinden', 'Wat de Indische/Molukse gemeenschap betreft zal er zeker nog 2 generaties context gebonden zorg nodig zijn')</p>	19	8%
<p>Aandacht voor Indische en Molukse cultuur, taal, keuken binnen verzorgingshuizen</p>	19	8%
<p>Aandacht voor welzijn, traumaverwerking Indische en Molukse gemeenschap ('Zorg en erkenning voor de tweede en derde generatie wat betref PTSS', 'Nazorg voor de 'vergeten' eerste en tweede generatie Papua vluchtelingen hier in Nederland. Zij zijn aan hun lot overgelaten')</p>	11	5%
<p>Onderzoek naar specifieke problematiek tweede generatie Molukkers ('Onderzoek naar de tweede generatie problematiek onder Molukkers. Er is nimmer onderzoek gedaan onder de tweede generatie naar de doorwerking van de traumatische levensloop voor, tijdens en het verblijf in kampen met het perspectief op terugkeer')</p>	8	4%
<p>Inzet op lokale initiatieven voor Indisch-Molukse ouderen ('Met name voor de ouderen die dichtbij de wijk willen wonen en specifiek mantelzorg nodig hebben, ook woningen hierbij aanpassen')</p>	8	4%

Anders

('Wordt steeds minder omdat die generatie steeds minder wordt', 'Dat het graf van onze vaders die in de KNIL zaten bekostigd worden door de Nederlandse regering. 28 12%
Ze waren oneervol ontslagen, maar verdienen toch een eervol graf', 'Nee, dat heeft voor mij geen prioriteit, kan ook goed binnen bestaande (geestelijke) zorg')

<i>Totaal</i>	226	100%
---------------	-----	------

Bron: Panteia, 2020

3.6 Pleisterplaats

In deze paragraaf komen de genoemde ideeën en behoeften aan bod op het gebied van de bestaande pijler van de collectieve erkenning 'Pleisterplaats' voor de besteding van het extra geld. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 7. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B6.

Op het gebied van een pleisterplaats worden vooral algemene opmerkingen gegeven dat een dergelijke plek belangrijk is en er meer aandacht moet komen voor het Museum Sophiahof. Verder wordt genoemd dat er meer van dergelijke pleisterplaatsen moeten komen in Nederland, niet alleen in Den Haag, maar in alle grote steden en alle provincies. Ook educatie komt op dit onderwerp weer naar voren, door de pleisterplaats te gebruiken voor specifieke educatieve initiatieven, zoals conferenties en een kenniscentrum.

Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de generaties in de aangedragen ideeën voor de pijler pleisterplaats of de aantallen zijn te klein om hier conclusies aan te verbinden.

tabel 7 Ideeën voor de besteding van de extra middelen voor de collectieve erkenning – Pleisterplaats

	N	%
Algemeen: pleisterplaats is belangrijk; meer aandacht voor de pleisterplaats Sophiahof (‘Grotere bekendheid geven aan het herinneringscentrum Sophiahof’, ‘Meer bekendheid geven aan de pleisterplaats Sophiahof, voor veel Nederlanders is het een onbekend iets’, ‘Ik vind het belangrijk om een Indische/Molukse pleisterplaats te hebben. Een pleisterplaats in Den Haag; voor personen, generaties en groepen, die zich Nederlands voelen en vanuit hun familiegeschiedenis of andere ervaringen met dierbare streken in Zuidoost Azië verbonden willen blijven’)	74	41%
Lokale initiatieven, uitbreiden naar andere steden (‘Een pleisterplaats in meerdere grote steden’, ‘Meer van deze instellingen in alle provincies van Nederland’, ‘Zorg voor een (dependance van de) pleisterplaats in de provincie. Daar wonen de meeste Indische Nederlanders’)	27	15%
Uitgebreider / gevarieerder aanbod pleisterplaats (‘Verdere uitbreiding met tentoonstellingen en culturele activiteiten’, ‘Het verder ontwikkelen van de programma's en activiteiten’)	16	9%
Educatieve initiatieven op pleisterplaats (‘Kenniscentrum met nationale museum functie’, ‘Gebruiken voor conferenties, symposia’)	14	8%
Aandacht voor cultuur op pleisterplaats (‘Workshop en muzikale optreden’, ‘Voorstellingen tonen over ons cultureel erfgoed’, ‘Een platform van kunstenaars, theatermakers, filmmakers die vanuit partnerschap gezamenlijk bijdragen aan programma (cultuur)’)	12	7%

Pleisterplaats aantrekkelijker voor jongere generatie (‘De Sophiahof meer in de gelegenheid te stellen om interactie tussen de oudere en jongere generatie te stimuleren’, ‘Zichtbare herinneringen vooral voor de jongere generaties’, ‘De pleisterplaats moet zich met name op jongeren richten’)	8	4%
Meer aandacht Moluks Historisch Museum, Moluks erfgoed op pleisterplaats	3	2%
Anders (‘Uitgebreide digitale archieven’, ‘Gratis voor nazaten’)	27	15%
Totaal	181	100%

Bron: Panteia, 2020

4 Ideeën besteding extra middelen: buiten de bestaande thema's van de collectieve erkenning

Naast de ideeën in lijn van de collectieve erkenning konden er ook ideeën worden gegeven voor de besteding van de extra middelen die hierbuiten vallen. Alle genoemde ideeën zijn geclusterd in categorieën en staan op volgorde van meest naar minst genoemd weergegeven in tabel 8. Een volledig niet-geclusterd overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlage B7.

Te zien is dat er veel ideeën worden genoemd die te plaatsen zijn onder één van de bestaande thema's van de collectieve erkenning, zoals educatie, culturele initiatieven en herdenken en herinneren.

Ideeën die buiten de lijnen van de collectieve erkenning vallen hebben het vaakst betrekking op het (financieel) steunen van (lokale) Indische / Molukse organisaties, stichtingen en kerken. In een interview voegde een respondent hieraan toe dat verschillende organisaties in het verleden subsidieaanvragen hebben gedaan in het kader van de collectieve erkenning, maar dat deze niet succesvol waren. Het doen van een subsidieaanvraag wordt als complex ervaren, met veel papierwerk. De betreffende respondent gaf aan dat zij het een goed idee zou vinden als dergelijke organisaties alsnog op een laagdrempelige wijze een financieel steuntje in de rug zouden krijgen.

Daarnaast noemen meerdere respondenten de backpay⁷ als bestemming voor de aanvullende middelen. Deze middelen zouden dan gaan naar de laatst nog levenden of nabestaanden en weduwen. Een andere financiële compensatieregeling die wordt genoemd is het kwijtschelden kosten van grafrechten van voormalig KNIL-militairen.

Andere ideeën die buiten de lijnen van de collectieve erkenning vallen hebben betrekking op het steunen van goede doelen in Indonesië of de Molukken, het investeren in Molukse wijken en hulp aan kansarme jongeren uit de gemeenschap.

Ideeën op het gebied van documentaires, films, literatuur worden vaker genoemd door de derde generatie dan de tweede en vooral de eerste generatie. Bijeenkomsten, evenementen en pasar malams worden echter vaker genoemd door de eerste generatie dan de tweede en met name de derde generatie. Verder zijn er geen duidelijke verschillen tussen de generaties of de aantallen zijn te klein om enige conclusies aan te verbinden.

---

⁷ Dit heeft betrekking op het toekennen van een uitkering aan zij die als ambtenaar of militair ten tijde van de Japanse bezetting van Nederlands-Indië in dienst waren van het Nederlands-Indisch Gouvernement. (www.rijks-overheid.nl)

tabel 8 Ideeën voor de besteding van de extra middelen buiten bestaande thema's van de collectieve erkenning

	N	%
Educatie (‘Voorlichting op scholen over de reden komst Molukkers en Indische bevolking’, ‘Moluks taalonderwijs terug’, ‘Extra subsidie voor de educatie voorlichtingspakketten, op het terrein van versterking en ontwikkeling van de Indische identiteit’, ‘Onderwijs is erg belangrijk. Juist en volledige beeld geven’, ‘Educatie aan iedere cultuur in ons land betreffende onze geschiedenis’, ‘Ondersteuning van de universitaire docenten die hun leer- en onderzoeksopdracht deels richten op de Indische en Molukse cultuur’, ‘Wetenschappelijk onderzoek naar inburgeringsproces repatrianten tussen 1950-1965’)	98	13%
Steun Indische / Molukse stichtingen, kerken (‘Er zijn nog een aantal Molukse stichtingsgebouwen in Nederland die een klein financiële boost nodig hebben om weer te kunnen functioneren’, ‘Onderhoud van Molukse kerkgebouwen en moskeeën’, ‘Welzijnsorganisatie gericht op de Indische en Molukse gemeenschap financieel ondersteunen’, ‘Geef geld aan stichtingen als het Indisch Familie Archief, die een schat aan kennis en documentatie waarborgen over Indische en Molukse Families’)	86	11%
Documentaires, films, boeken / literatuur, fotografie, exposities (‘Een film over een (deels)Molukse jongen die op zoek gaat naar zijn roots’, ‘Een expositie tijdens herdenking 15 augustus (in Zwolle) van foto's van Indische Nederlanders, Nederlanders en Molukkers met hun verhaal’, ‘Documentaire waarin twee overlevenden van de tijd van toen spreken over de Indonesisch – Nederlandse strijd’)	80	10%
Culturele initiatieven (‘Erkenning Indische kunstenaars, vormgevers, musici en schrijvers voor het belang voor het Nederlands Erfgoed’, ‘Ondersteuning kleinschalige Moluks en Indische culturele projecten die noch sponsoring, noch subsidie ontvangen’, ‘Platform van theatermakers, kunstenaars, filmmakers (vooral jongeren) opzetten die jaarlijks vanuit partnerschap een Indisch - Moluks event organiseren’)	72	9%
Backpay, financiële compensaties gemeenschap (‘Geld geven aan de weduwen en nabestaanden t.b.v. backpay regeling’, ‘Kwijtschelding betaling kosten grafrechten voor de Molukse 1e generatie KNIL militairen en hun nazaten’, ‘Uitkering nabestaanden oorlog slagoffers Birma spoorweg’, ‘Het zou mooi zijn als er naast al deze activiteiten ook structureel geld zou gaan naar de ouderen die betrokken zijn bij de Backpaykwestie’)	54	7%
Bijeenkomsten, evenementen, pasar malams (‘Centraal punt waar Indische feesten worden gegeven, niet alleen voor de oudere garde maar zeker ook voor de jonge generaties’, ‘Estafette Run van Kamp Amersfoort in Leusden naar Lloydkade in Rotterdam in het kader van 70 jaar verblijf Molukkers in Nederland, volgend jaar 21 maart 2021’)	50	6%
Contextgebonden zorg, zorg voor oudere generatie	45	6%
Sport: Pencak Silat	38	5%

Steun goede doelen Indonesië / Molukken

('Rechtsbijstand mensenrechtenschendingen op de Molukken', 'Oorlogsslachtoffers en hun nazaten met name in Indonesië die in armoede leven. Vergeet niet de Molukse nazaten daar')

33 4%

Steun Molukse gemeenschap, wijken, kansarmen

('Kansarme Indische-Molukse jongeren helpen om in Indonesië een werkstage bemachtigen zodat men meer kennis kan vergaren over de ontwikkelingen aldaar', 'Molukse Wijkprojecten', 'Molukse woonwijken verbeteren')

25 3%

Aandacht voor geschiedenis

('Zorgen dat de historie blijft bestaan', 'Aanpassing geschiedenisonderwijs waarin eigenlijk überhaupt niet over de oorlog in Zuidoost Azië gesproken wordt. En dat in een modern jasje, dus inclusief de historische context van het kolonialisme')

24 3%

Aandacht voor welzijn gemeenschap

('Academisch onderzoek naar psychologische/psychiatrische problemen bij de tweede en derde generatie', 'Psychosociale hulpverlening naoorlogse generaties')

24 3%

Herdenken en herinneren

('25 april RMS dag', '70 jaar Molukkers in Nederland, 21-03-2021', 'Gezamenlijke viering en herdenking van onze pioniers in Indonesië')

22 3%

Bruggen met Indonesië / Molukken

('Uitwisseling van Molukse jongeren van hier met jongeren van daar', 'Voor het onderhouden van de relaties tussen Indische en Molukse Nederlanders en hun verwanten die zij hebben moeten achterlaten in de Republiek Indonesia')

20 3%

Focus op jongere generatie

('Activiteiten voor jongeren', 'Om de Moluks en Indische cultuur te borgen en te koesteren m.n. voor de 3e en 4e generatie, programma's/apps via social media laten creëren')

20 3%

Erkenning algemeen

('Nederlandse overheid moet een keer durven erkennen dat er fouten zijn gemaakt in hun beleid', 'Op een of andere manier de erkenning van de Molukse mensen, die hebben gestreden voor de Nederlandse Koningin, maar hier in Nederland zijn laten vallen als een baksteen')

20 3%

Monument

('Een mooi standbeeld/kunstwerk in elke plaats waar Molukkers/Indische mensen massaal werden geplaatst, met het verhaal erbij over de komst naar NL')

14 2%

Anders

('Structurele intensievere communicatie/samenwerking met Indisch-Molukse gemeenschap op semi-overheid niveau', 'Het financieren van hun laatste rustplaats waar zij sowieso recht op hebben')

52 7%

Totaal 777 100%

Bron: Panteia, 2020

